

Bożena Fronckiewicz – konsultant ds. kadry kierowniczej
Anna Stefaniak – konsultant ds. organizacji
i programowania pracy szkoły/placówki oświatowej
WODN w Skierniewicach

Minęła sześćsetna rocznica urodzin Jana Długosza...

Jan Długosz, najwybitniejszy średniowieczny historyk polski

1415

urodził się w Brzeźnicy (Wieluńskie)

1428

rozpoczął studia na Akademii Krakowskiej

1431 lub 1432

wstąpił na dwór Zbigniewa Oleśnickiego

1436

został kanonikiem katedry wawelskiej

1448

napisał dzieło *Banderia Prutenorum*

1455–80

pracował nad dziełem *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*

od 1467

był wychowawcą synów Kazimierza IV Jagiellończyka

1470-80

opracował rejestr dóbr kościołów i klasztorów diecezji krakowskiej

1479

otrzymał nominację na arcybiskupstwo lwowskie

19 V 1480

zmarł w Krakowie

Pochodził ze średnio zamożnej szlachty – jego ojciec, Jan, walczył pod Grunwaldem, a stryj odprawiał mszę dla króla pol. przed tą bitwą. W 1428 rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, których nie ukończył, wstępując w 1431 lub 1432 na dwór bpa krakowskiego Z. Oleśnickiego – był notariuszem w jego kancelarii, następnie sekretarzem; podzielał przekonania Oleśnickiego, nieprzejednanego wroga husytyzmu, oraz był zwolennikiem jego programu politycznego.

Z inspiracji biskupa powstało największe dzieło Długosza – *Roczniki Królestwa Polskiego*. W 1436 uzyskał kanonię w katedrze krakowskiej. (pełne święcenia 1440)

i do 1479 pozostał członkiem kapituły krakowskiej, często posługując z jej ramienia na synody prowincjonalne i sejmy walne; miał też kilka innych kanonii w diecezji krakowskiej. Był czynnym dyplomatą w służbie Kazimierza IV Jagiellończyka: już w czasach wojny trzynastoletniej (1454-66) pertraktował w sprawie wykupu zamków krzyżackich, później uczestniczył w rokowaniach pokojowych z Krzyżakami w gronie ekspertów król. uzasadniających prawa Polski do Pomorza i Prus; pomimo konfliktu 1461-63 z królem na tle obsady biskupstwa krakowskiego. (Długosz opowiedział się za Jakubem z Sienna, kandydatem papieskim i bratem stryjczym Oleśnickiego, przeciwko kandydatowi króla), Kazimierz powierzył mu 1467 naukę i wychowanie swoich synów oraz misje dyplomatyczne w Czechach (do Jerzego z Podiebradów) i na Węgrzech (do Macieja Korwina). W 1479 otrzymał nominację na arcybiskupstwo lwowskie, nie zdołał jednak przed śmiercią go objąć. Większość swoich dochodów z beneficjów przeznaczył Długosz. na cele kościelne. ufundował klasztory – kanoników regularnych w Kłobucku, paulinów przy kościele na Skałce w Krakowie (gdzie też został pochowany); wybudował parę niewielkich kościołów parafialnych we wsiach Małopolski. oraz domy dla duchowieństwa w Wiślicy (dla wikariuszy), Sandomierzu (dla mansjonarzy) i Krakowie (dla psalterzystów). Ufundował też bursę uniwersytecką dla kanonistów w Krakowie. Utrzymywał własny warsztat budowlany; wszystkie jego fundacje mają wspólne cechy, które składają się na „styl długoszowy”.

Dziełem życia Długosza są *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae (Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego)*, wcześniej zw. *Dziejami Polski (Historiae Polonicae libri XII*, wyd. 1 Ż. Pauli, w: *Opera omnia*, t. 10-14 1873-77, oraz tłum. pol., t. 2-6 1867-70); obecnie nowe wydanie opracowane przez zespół uczonych krakowskich (teksty łac. 1964-2003, tłum. pol. 1961-2004). Pisanie *Roczników* rozpoczął Długosz. po śmierci Oleśnickiego (1455) i kontynuował aż do śmierci. Obejmują one podzielone na 12 ksiąg dzieje Polski od czasów najdawniejszych do 1480. Poprzedza je *Chorografia*, będąca szczegółowym opisem sieci hydrograficznej, ukształtowania powierzchni oraz miast Polski, Litwy i Rusi. Podstawą dzieła była chronologiczna kartoteka, którą Długosz uzupełniał przez całe życie wypisami ze źródeł i relacjami współczesnych. Zachowała się tylko część autografu *Roczników* (do 1406), jest to rękopis pisany przez kilku sekretarzy Długosza z jego własnoręcznymi poprawkami. *Roczniki* są dziełem monumentalnym i unikatowym w skali europejskiej, w którym Długosz. przedstawił obok dziejów Polski także historię krajów sąsiednich i papieża. Oparł je na wielkiej liczbie dokumentów z archiwów królewskich i kościelnych oraz na rocznikach i kronikach polskich. i obcych. Za wzór stylistyczny i historiograficzny służyły mu dzieła pisarzy starożytnych. *Roczniki* zachowały się w kilkudziesięciu rękopisach z XV-XVII w., częściowy druk J. S. Herburta 1615 w Dobromilu został skonfiskowany z rozkazu Zygmunta III Wazy (na skutek nieprzychylniej dla dynastii wymowy dzieła), pierwszy pełny druk 1711 w Lipsku.

Drugim pod względem objętości dziełem Długosza. jest zachowany w oryginale *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis (Opera omnia*, t. 7-9 1863-64) – rejestr dóbr katedry krakowskiej oraz klasztorów i kościołów parafialnych tej diecezji, wykonany prawdopodobnie na zamówienie biskupa i kapituły krakowskiej w 1470-80. Jego powstanie poprzedził niezachowany inwentarz dóbr stołowych biskupa krakowskiego, spisany przez Długosza w 1440 na zamówienie Oleśnickiego. Celem powstania tych inwentarzy była obrona stanu posiadania duchowieństwa diecezji krakowskiej. Ponadto Długosz jest autorem 2 prac o charakterze heraldycznym. W 1448 powstały *Banderia Prutenorum* (wyd. K. Górski 1958; tekst źródła także: S. Ekdahl *Die „Banderia Prutenorum” des Jan Długosz, eine Quelle*

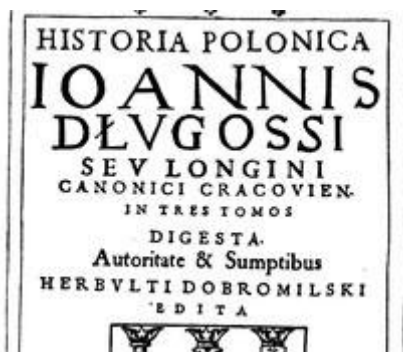
zur Schlacht bei Tannenberg 1410, Göttingen 1976), czyli wizerunki chorągwi krzyżackich, zdobytych głównie pod Grunwaldem, wykonane na zamówienie Długosza przez malarza S. Durinka i zidentyfikowane przez samego Długosza, który uzupełnił to dzieło w czasie wojny trzynastoletniej (1454-66). Także Długoszowi. przypisuje się opisy herbów Polski, Litwy i ziem Królestwa Polskiego oraz 71 herbów i rodów rycerstwa pol. (*Klejnoty Długoszowe*, wyd. M. Friedberg, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 1931 t. 10); pierwszy rękopis pochodzi z 1466-70, a wątpliwości co do autorstwa wynikają m.in. z faktu niezachowania dzieła w oryginale.

Ponadto Długosz. jest autorem żywotów św. Stanisława i św. Kingi oraz katalogów biskupów pol. (*Opera omnia*, t. 1 1887).

Źródło: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Dlugosz-Jan;3893085.html>

Kraków, Dom Długosza, fot. S. Stachowski/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN

Długosz Jan, karta tytułowa *Historii*, druk z 1615 fot. Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN

Długosz Jan, *Kroniki*, 1480 - Biblioteka Czartoryskich, Kraków, fot. S. Stachowski/Archiwum Ilustracji WN PWN SA © Wydawnictwo Naukowe PWN